

*Данијела Бјеља**

*Факултет за дипломатију и безбедност,
Универзитет Унион „Никола Тесла“, Београд*

ДИГИТАЛНА ДИПЛОМАТИЈА КАО МЕЂУНАРОДНИ БЕЗБЕДНОСНИ ИЗАЗОВ И ПРАКСА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Сажетак

У раду су анализиране промене у дипломатској пракси проузроковане развојем информационо комуникационих технологија. Посебно је вреднован значај дигиталне дипломатије као растућег глобалног феномена, чији се потенцијали тек називају, али и изазови манифестних и латентних безбедносних ризика и појава на међудржавном плану који могу бити директна последица неопрезне дигиталне дипломатске праксе. У раду се полази од детерминисања појма дигиталне дипломатије, одређивања њених предности и недостатака као и узрочно-последичних безбедносних изазова. Аутор критичком анализом дискурса објава високих званичника указује на примере безбедносних изазова дигиталне дипломатије „на врху“ и посебно анализира такве појавне процесе у Републици Србији. Аутор на крају рада истиче да опрезна, концизна и дипломатском стилу упакована дигитална дипломатија отвара ново поглавље у глобалном дипломатском комуницирању, јер се знатно повећавају капацитети за јавну дипломатију али и упозорава на потенцијалне безбедносне ризике услед недипломатских изјава отиснутих на друштвеним мрежама као главне алатке за остваривање дигиталне дипломатије.

Кључне речи: дигитална дипломатија, безбедносни изазови, друштвене мреже, твитер комуникација, глобално умрежавање друштва

* danielamartic@yahoo.com

1. УВОД

Један од основних фактора који су извршили утицај и модификацију како дипломатије, тако и сектора безбедности у савременом добу, јесте револуција у информационим и комуникационим технологијама (ИКТ).¹ Модерне технологије су учиниле револуционарне промене у начину на који људи комуницирају и размењују информације. Следствено овоме, политичке, економске и социјалне прилике широм света су се прилагођавале и кретале у корак са глобалним токовима.

Свеобухватна доступност информација и могућност повезивања путем различитих медија постала је реалност на локалном, националном, регионалном и глобалном нивоу. Тежња за постицањем монопола над токовима информација, њихова употреба, пласирање и усмеравање, поготово у кризним поднебљима само су неке од многих нуспојава глобализације. О утицају глобализације на савремену дипломатију Дашић истиче да: „због своје вишезначности, вишедимензионалности и противуречности, глобализација је постала својеврсна опсесија дипломатије и дипломата широм света, покушавајући да што боље схвате њене вредносне поруке, шта све са собом носи и доноси, које, какве и колике негативне последице она изазива и како се оне рефлектују у реалној микробази савременог друштва и локалних друштвених заједница.“² Могућност обликовања, планирања и вођења информacionих токова којима се обликује свест циљних група, у складу са постављеним циљевима и задацима, превелик су изазов за све велике светске играче које имају тежњу над доминацијом. Следствено томе, проблем идентификације и остваривање намерних или нехотичних глобалних *хушкачких* комуникационих активности путем најраспрострањенијих друштвених мрежа у постојећим кризним условима на одређеним просторима, а посебно на простору Републике Србије, у последњих неколико месеци постаје изузетно значајно питање, како у сфери науке, тако и у постојећој пракси дипломатских и безбедносних чинилаца. Значајан чинилац у овом раду представљају и научно-теоријски и практични проблеми као и сама улога слободне дипломатске и сваке друге међудржавне комуникације, као и немогућност државних органа у контролисању и каналисању истих у ери глобално умреженог света. У постојећој скоријој пракси могуће је идентификовати стварне ситуације, ст-

1) У даљем тексту користићемо скраћеницу ИКТ.

2) Давид Дашић, *Савремена дипломатија*, Мултидисциплинарни центар за подстицање интеграционих процеса и хармонизацију права, Београд, 2008, стр. 382.

варне комуникационе активности највиших државника, њихове садржаје, облике и односе у укупности структуре догађаја у разним етапама и на разним просторима. У овом раду аутор покушава да идентификује проблем веза и односа, међузависности између поменутих појава и различитих субјеката, садржаја и форме глобалне комуникације, динамике њеног одржавања а пре свега безбедносног ризика који се намеће. Досадашња пракса је указала на могућност функционалних и дисфункционалних дипломатских активности али и манифестних и латентних безбедносних ризика и појава на међудржавном плану. Аутор се бави студијом случаја Републике Србије указујући на могуће безбедносне импликације проузроковане објавама на друштвеним мрежама високих званичника узимајући у обзир осетљивост политичког тренутка и међународних односа у региону.

Научни и друштвени значај овог рада се огледа у чињеници да на основу увида у научни фонд не постоји ниједно интердисциплинарно, научно истраживање, којим се ове две међузависне појаве, дигиталних дипломатских комуникација и безбедносних изазова обухватају у целини.

2. САВРЕМЕНА ДИГИТАЛНА ДИПЛОМАТИЈА

Постојање дипломатије датира од када су прве друштвене заједнице формиране, а временом су схватања о значају дипломатије расла, па су државе већ стотине година ангажоване у дипломатским односима са циљем решавања кључних међународних питања и унапређења државних интереса. Иако се како смо претходно напоменули глобални, политички и друштвени системи и даље мењају, релевантност дипломатије као инструмента за међународне односе остаје и даље веома значајна. У традиционалном смислу, дипломатија се перципира као међусобна комуникациона активност државних органа или званичника и дипломата. Иако традиционална дипломатија остаје у средишту, данас је јавност ангажована у двосмерном дијалогу било да је модул држава-држава, држава према народу, народ ка држави или народ према другом(им) народу, у питању. Јавност је постала снажнија захваљујући култури, начину живота али и уверења јавности да игра значајну улогу у међузависном свету. Са јачањем улоге и значаја јавности отвара се питање безбедносног изазова, односно у којој мери оваква комуникација може довести до националних, регионалних и међународних безбедносних ризика. Уз помоћ друштвених мрежа, сада је могуће ступити у контакт са владиним званичницима и представ-

ницима, што им омогућава да утврде своје ставове, врше интеракцију и учествују у изградњи односа с јавношћу. Оваква могућност има бројних предности у комуникацији владиних званичника али са собом носи и одговарајуће безбедносне ризике и изазове које овим радом утврђујемо. У многим случајевима, савремене дипломате и други званичници друштвене мреже користе за разумевање културе и ослушкивања потреба јавности да би потом могли деловати по питању одређене области. Слушање омогућава дипломатској пракси изградњу односа са јавношћу на поверењу и разумевању. Овакав релацијски приступ ће у суштини ојачати моралне и етичке димензије јавне дипломатије.³ На основу тога ће обе стране омогућити да у двосмерном дијалогу пруже брзу повратну информацију уз међусобно поштовање и стога решавање питања сукоба и интереса. У децембру 2010. године, америчка државна катедра за дипломатију и развојни преглед је истакла: „Ове технологије су платформа за комуникацију, сарадњу и трговину 21. века. Што је још важније, они повезују људе са људима, сазнањима и глобалним мрежама“.⁴ Твитер, међу једним од ових технологија, је микро блогинг сервис, који дозвољава не само оглашавање у 140 знакова, већ и праћење и повезивање са људима у истом формату. Твитер је друштвена мрежа или медијски алат који помаже ширењу информације у делићу секунде широм света што уноси значајне промене у сектор дипломатских активности.

Појава друштвених медија – а посебно Твитера и Фејсбука – довела је до тога да се шефови држава и други утицајни лидери усредсреде на ефекте које ове друштвене платформе имају на масовно понашање и потенцијални протест. Па ипак, важно и отворено питање јесте шта објашњава варијације у усвајању и коришћењу друштвених медија од стране светских лидера?

Судећи по запањујућем броју Твитер званичних налога председника држава, влада и министара иностраних послова, закључујемо да је овај избор друштвених платформе за владе и министарства спољних послова, постао доминантан у комуницирању са домаћом и међународном публиком. Истраживачки тим Бурсон-Марстелер-а⁵ је идентификовао у 2017. години 856 твитер на-

3) K.R. Fitzpatrick, “Advancing the new public diplomacy: A public relations perspective”, *The Hague Journal of Diplomacy*, Vol. 2, Issue 3, 2007, стр. 187-211.

4) Званична интернет страница владе САД, одељење за дипломатију: 21st Century Statecraft, *Leading through civilian power – The First Quadrennial Diplomacy and Development Review*, U.S. Department of State, 2010, Internet, <https://www.state.gov/documents/organization/153139.pdf>, 22/03/2018.

5) Ова компанија већ неколико година спроводи истраживања на тему твитер корисника када су у питању светски лидери, министри и многобројне дипломате а своје налазе објављује у засебним студијама за сваку претходну годину под називом „Твипломатија“

лога који припадају шефовима држава и влада у 178 земаља, а који представљају 92 посто свих чланица УН-а, са заједничком публиком од 356 милиона следбеника. Студија наведеног тима „Твиломатија“ анализира профиле сваког лидера понаособ те води евиденцију њихове историје писања, као и историју међусобних веза појединачних профила.

Колико је овакав вид комуницирања узео маха можемо видети и кроз нови савремени електронски алат који је успоставила једна од најпознатијих новинских агенција Франс Прес (*France-Presse*).⁶ АФП је објавила овај портал за електронску дипломатију који систематизује и мапира изјаве шефова држава, влада, званичника, дипломата и активиста – популарно назване као твитови.⁷ Апликација на овом порталу приказује ко највише користи хаштагове⁸ и које специфичне теме су у захтевима, мери индивидуалне утицаје и мапира односе и комуникацију између важних личности из области дипломатије. Овај специфични портал за електронску дипломатију⁹ представља ефикасан начин приказивања актуелних питања у дипломатији као и у којим временским размацима и са којим интензитетом се ови дијалози одржавају. Сајт такође има део који приказује Твитер коришћење милитантних група попут талибана у Авганистану и Хамаса и Хезболаха у Израелу, као и хакер-активиста групе Анонимус (*Anonimus*).

3. БЕЗБЕДНОСНИ АСПЕКТИ ДИГИТАЛНЕ ДИПЛОМАТИЈЕ

Присуство и снага друштвених мрежа за обликовање догађаја појавила се током прве фазе Арапског пролећа а наставља да се развија као средство стратешке дипломатије. И државе и цивилно друштво – понекад у опозицији, понекад у сарадњи – сада

(*Twiplomacy*). *Twiplomacy Study 2017*, Internet, <https://twiplomacy.com/blog/twiplomacy-study-2017/>, 23/03/2018.

- 6) Agence France-Presse, Internet, <http://afp.com/en/home/>, 23/03/2018.
- 7) „Твит је текстуални унос у виду поруке послате на твитер-у. „Да бисте послали или примили твит, потребно је креирати бесплатан налог на твитер глобалној друштвеној мрежи, након којег следи умрежавање са пријатељима или познаницима а овај сервис нуди могућност да простим кликом пратите твитове свих личности, званичника, државника, институција, министарстава, удружења и слично за које имате интересовање“. Видети више: Биљана Радић-Бојанић, *Фејсбук кроз комуникацију и колаборацију: друштвено-образовна истраживања*, Филозофски факултет, Нови Сад, Сајнос, 2016, стр. 72.
- 8) У питању су твитови који садрже ознаке које се називају тагови (eng. *tags*) а написани су у форми појма са специфичним префиксом # (eng. *hashtag*), као #владасрбије. Ова алатка служи поједностављеном проналажењу твитова са одређеном темом.
- 9) *The E-Diplomacy Hub*, Internet, <https://web.archive.org/web/20150617200347/http://ediplomacy.afp.com/>, 24/03/2018.

користе ове моћне алате за унапређење спољнополитичких циљева и утицај на јавно мњење. Дипломатска пракса се трансформише као резултат кључних културних и друштвених померања од стране свеprisутних комуникационих технологија. Следствено овој технологији се више не може посматрати као прост алат јер она носи друштвено конструисане вредности, процедуре и очекивања која представљају одраз света који се ствара. Транспарентност изјава светских лидера и несталност истих су два аспекта ИКТ-а која највише утичу на дипломатију али и на међународну безбедност као део интегралне безбедности.

Ако имамо у виду међународну безбедност која подразумева регионалну, глобалну, заједничку, кооперативну и колективну компоненту безбедности, онда смо сагласни са чињеницом да „изградња стабилне међународне безбедности треба да буде темељни услов за опстанак и успешан развој држава и стабилна основа за елиминисање свих конфликта који могу довести у питање стабилност и безбедност националних држава“.¹⁰

Дестабилишући ефекат кратких изјава на твитеру као најпопуларније друштвене мреже званичника, влада и министарства иностраних послова подразумева све очигледније ризике који могу да доведу до ескалирања сукоба или међудржавних конфликта поготово у труским подручјима са историјом ратних сукоба попут наше државе. С друге стране несталност изјава појединих лидера попут председника Сједињених Америчких Држава Доналда Трампа може утицати на схватање о озбиљности овог популарног медија који је до сада служио за одашиљање кратких, јасних и кредибилних дипломатских сигнала. Један од последњих твитова председника Трампа постављен 11-ог априла 2018. године и који гласи: „Русија обећава да ће срушити сваки и све пројектиле упућене у Сирију. Русија буди спремна, јер стижу лепо и нови и 'паметни'! Не би требало да будете партнери са животињом гасним убицом, који убија своје људе и ужива у томе!“,¹¹ изазвао је бурне реакције широм света и у року од само неколико сати је ретвитован (постављен на другом налозима) више од 66000 пута док је више од 175000 прихватило овај коментар благонаклоно проситим притискањем натписа „свиђа ми се“ (*like*). Оваква Трампова

10) Радослав Гађиновић, „Класификација безбедности“, *Наука безбедност полиција*, Часопис Криминалистичко полицијске академије Београд, Год.12, број 2, 3-26, 2007, стр.16.

11) Оригинални твит: “Russia vows to shoot down any and all missiles fired at Syria. Get ready Russia, because they will be coming, nice and new and ‘smart’! You shouldn’t be partners with a Gas Killing Animal who kills his people and enjoys it!” Преузето са званичног твитер налога председника Трампа. Internet, <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/984022625440747520>, 09/04/2018.

изјава је наишла на огроман број осуда и критика унутар САД-а са објашњењима многих аналитичара да председник не послује координисано са спољном политиком ове моћне државе. Имајући у виду да изјаве сваког шефа државе имају посебну снагу и да дословно обликују спољну политику, те да могу потенцијално да изазову расpirивање варница рата, не можемо да се не осврнемо на потенцијалну нуклеарну кризу коју су изазвале изјаве председника Трампа и председника Северне Кореје Ким Џонг Уна. Наиме, на самом почетку ове године, председник Трамп је написао револуционаран твит са веома опасним садржајем по комплетну глобалну међународну безбедност а који буквално гласи: „Севернокорејски лидер Ким Џонг Ун је управо изјавио да је ‘Нуклеарни тастер на његовом столу у сваком тренутку’. Да ли ће неко из његовог осиромашеног и изгладнелог режима молим вас да га обавести да и ја имам нуклеарно дугме, али је оно много веће и моћније од његовог, и моје дугме ради!,,¹² С обзиром на чињеницу да је шеф државе САД, тренутно једна од глобално најпраћенијих личности у свету¹³ са преко 51,5 милиона пратилаца, не представља изненађење да је преко пола милиона америчких држављана званично подржало овакву изјаву сматрајући је храбром политиком храброг председника који се не плаши узвратити ударац у циљу одбране своје земље.¹⁴ Иако су критике и осуде бројне, како аналитичара унутар САД-а, тако и аналитичара међународних односа широм света, остаје отворено питање да ли су овакви наизглед несмотрени твитови управо део његове *збуњујуће* спољне политике која излази из оквира традиционалне дипломатије и не руководи се конвенционалним методама, протоколом и дипломатском културом, упркос свим ризицима које она са собом носи. У прилог овој чињеници иду и најновији догађаји у међународној утакмици између САД-а и Северне Кореје, који указују да само три месеца након спорног твита

12) Оригинални твит: “North Korean Leader Kim Jong Un just stated that the ‘Nuclear Button is on his desk at all times’. Will someone from his depleted and food starved regime please inform him that I too have a Nuclear Button, but it is a much bigger & more powerful one than his, and my Button works!” Преузето са званичног твитер налога председника Трампа. Internet, <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/948355557022420992> 11/4/2018.

13) Председника САД Доналда Трампа прати и председник Републике Србије Александар Вучић као и већина шефова држава широм света, али и већина актуелних и бивших министара иностраних послова, дипломата и политичких аналитичара у свету.

14) Наводи са анализа јавности најзначајнијих интернет портала медијских кућа САД. Russel Goldman, *The ‘Nuclear Button’ Explained: For Starters, There’s No Button*, Internet, <https://www.nytimes.com/2018/01/03/world/asia/nuclear-button-trump-north-korea.html>, 12/04/2018; Lauren Gambino, *Donald Trump boasts that his nuclear button is bigger than Kim Jong-un’s*, Internet, <https://www.theguardian.com/us-news/2018/jan/03/donald-trump-boasts-nuclear-button-bigger-kim-jong-un>, 12/04/2018; Chriss Cillizza, *There’s no such thing as a ‘nuclear button’*, Internet, <https://edition.cnn.com/2018/01/03/politics/trump-nuclear-button/index.html>, 12/04/2018.

(који је по већини анализа светских аналитичара спољне политике, могао бити увод у нуклеарни рат светских размера и последица) двојица председника најављују пријатељски сусрет крајем маја или почетком јуна 2018. године.¹⁵

Специјалисти за обавештајне и одбрамбене анализе¹⁶ верују да коришћење популарне и моћне друштвене мреже од стране сваког председника може да буде од користи за многобројне агенције које служе за анализирање дате личности, праћење њених навика али и за откривање трагова о томе шта очекивати од владе анализирани државе тј. председника који води ту владу. Користећи софистициране алате за податке постоји могућност тражења образаца, који ће с временом упућивати на брзину промене у спољној политици одређене државе, након сигнализирајуће изјаве на Твитеру њеног председника. Чак и дуготрајна тишина на профилу одређеног лидера који има историју редовних изјава или протоколарних дипломатских објава, може бити сигнал неке врсте за државу која се сматра непријатељском или са којом су дипломатски односи значајно заоштрени. Са становишта обавештајног аналитичара подаци на званичном твитер налогу представљају нешто што је стварно и тренутно, и свакако је вредније од традиционалних класификованих белешки. Друштвене мреже и ИКТ кроз један транспарентан и нови модел комуницирања показују како шеф државе реагује под стресом, како обрађује дневно-политичке информације, или како их не обрађује уколико му се не допадају, а то су информације које су значајне за друге државе, поготово када постоји историја међусобних конфликта.

15) Светске медијске куће су најавиле овај историјски дипломатски сусрет председника држава. Will Ripley, Ralph Ellis, Ben Westcott, *Kim Jong Un agrees to meet Donald Trump at DMZ, source says*, Internet, <https://edition.cnn.com/2018/04/30/asia/trump-kim-summit-dmz/index.html>, 30/04/2018.; Jeremy B. White, *Donald Trump calls Kim Jong-un 'very honourable' ahead of planned meeting*, Internet, <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/donald-trump-kim-jongun-meeting-summit-white-house-us-north-korea-a8320391.html>, 30/04/2018.; New York Post, *Kim Jong-un 'agrees to meet' US President Donald Trump at DMZ border separating the two Koreas*, Internet, <http://www.news.com.au/world/asia/kim-jongun-agrees-to-meet-us-president-donald-trump-at-dmz-border-separating-the-two-koreas/news-story/bdb368e932e888b173511d659147323f>, 30/04/2018.

16) „У питању су обавештајни практичари одговорни за прикупљање података и обавештајни аналитичари који из њих изводе закључке за потребе своје безбедносне службе и доносиоце безбедносних одлука. Један од таквих аналитичара сајбер технологија користећи метаподатке и изворе званичних твитова председника САД-а Доналда Трампа, објавио је јавно своју анализу и изнео мишљење који твитови су резултат председничких размишљања о унутрашњој и спољној политици, а који су писани од стране председникове администрације. Амерички обавештајни аналитичари раде сличне студије страних лидера, нарочито у земљама попут Ирана и Северне Кореје, чије владе се сматрају непријатељским и са којима је комуникација у САД ограничена. David Robinson, *Text analysis of Trump's tweets confirms he writes only the (angrier) Android half*, Internet, <http://varianceexplained.org/t/trump-tweets>, 13/04/2018.

Покушавајући пронаћи златну средину заступамо мишљење да линија између храбрих твитова и званичног упозорења о војним маневрима никада не сме бити замагљена или „танка“. Ове изјаве су отиснуте најчешће на матичном језику а потом и на енглеском, који је постао глобални језик те је потребан извештај опрез у превођењу истих. Имајући у виду особености стила дипломатске комуникације лидери ризикују могућност погрешне интерпретације, како са културолошког аспекта тако и кроз сам одабир речи и лингвистичких финеса које креирају наведену поруку. Колоквијализми, идиоми, па чак и правописне грешке могу да створе стварне и озбиљне конфликте, а ти ризици су заправо увећани када се јављају у неколико десетина јавно дистрибуираних речи а не пажљиво промишљаног дипломатског саопштења. Управо из ових разлога руски председник Владимир Путин комуницира путем 4 твитер налога од чега су два на енглеском а два на руском језику.

Комуникацијски канали традиционалне дипломатије указали су на чињеницу да ови дипломатски сигнали у историји, емитовани путем класичних медија имају снагу да спрече ратове, или их пак започну. Следствено томе имамо у виду да је свака дипломатска сигнализација већ довољно оптерећена безбедносним ризиком а поготово данас, када је могућност одашиљања изјаве готово тренутна и често може бити проузрокована тренутном инспирацијом лидера, емотивном реакцијом на неки догађај која је неусаглашена са стубовима спољне политике државе званичника који је напише.

Један од најзначајнијих теоретичара спољне политике Збигњев Бжежински утицај ИКТ-а представља као „кумулятивни производ интерактивног и међузависног света повезаног ‘инстант’ визуелним комуникацијама, као и бунта младих у мање развијеним друштвима, састављених од политички активних универзитетских студената и друштвено депривилегованих незапослених људи који се лако могу мобилисати.“¹⁷

С друге стране морамо уважити и чињеницу да овај моћан друштвени и глобални трансмитер може „погурати“ догађаје у добром смеру уколико се користи мудро и координисано са унутрашњом политиком државе. Наиме, у не тако давној прошлости, када су истицали последњи минути преговора, ирански министар иностраних послова Зариф Јавад је у јулу 2015. године на Твитеру поставио следећу изјаву: „Ако ирански споразум буде постигнут, представљаће тријумф дипломатије у којем смо сви победили када смо могли сви да изгубимо. Просто и једноставно;

17) Збигњев Бжежински, *Америка – Кина и судбина света: стратешка визија*, Албатрос плус, Београд, 2013, стр. 32.

свако спиновање је сувишно.¹⁸ Овакав дипломатски и помирљиви твит је изазвао опречне реакције недржавних актера али је сигурно помогао чињеницу да је следећи дан споразум потписан.

4. ДИГИТАЛНА ДИПЛОМАТИЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И БЕЗБЕДНОСНИ РИЗИЦИ

Као резултат развоја ИКТ-а у глобализираном друштву, дигитална дипломатија се интерпретира, дефинише и објашњава на толико сличних начина колико год има и практичних корисника исте. У контексту дигиталне дипломатије научна јавност уско везује и функције јавне дипломатије¹⁹ која се непосредно примењивала од самих дипломатских зачетака, а у периоду хладног рата је коришћена како би се остварио деликатан баланс у нуклеарном наоружању и то вођењем идеолошке битке за срца и умове људи широм света.²⁰ У сличне сврхе се и данас користи са посебном осетљивошћу на безбедносне ризике имајући у виду брзину трансмисије информација и слободу званичника да износе своје ставове на личним профилима. Данас дипломате улазе у виртуелни свет међународних односа користећи аватаре²¹ удаљени међусобно хиљаде километара. Дипломатска пракса потврђује да пре било каквих споразума, високи представници и изасланици разматрају своје могућности заједно са отвореним симулацијама, друштвеним мрежама и свим каналима савремене комуникације, осигуравајући себи *најмирнији исход и стабилне односе*. Ривалске нације се такмиче користећи ратне игре са својим стратезима и војним аташеима као националним играчима. „Данас су често те, за државоцентрично поимање безбедности, невидљиве претње, клица која израста у сурове оружане конфликте“.²²

18) Оригинални твит: “If #IranDeal reached, triumph of diplomacy means we all will have won when we all could have lost. Plain and simple; no spin needed.” Преузето са званичног твитер налога иранског министра Зарифа Јалада, Internet, https://twitter.com/JZarif/status/620624469384630272?ref_src=twsrc%5Etfw&ref_url=http%3A%2F%2F15/04/2018.

19) „Процес комуницирања власти са страном јавношћу у настојању да се оствари разумевање сопствених идеала, институција и културе, националних циљева и актуелне политике“. Ђорђе Лукић, *Мали дипломатски лексикон*, Дан Граф, Београд, 2014, стр. 158.

20) Eytan Gilboa, “Searching for a Theory of Public Diplomacy”, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, SAGE, vol. 616, Issue 1, 2008, стр. 55.

21) Име аватар је глобално прихваћена ознака за дигитално представљање и идентификацију. У Лексикону Парапсихологије стоји као објашњење појма аватар да је у питању „појам из старе индо-азијске литературе са основним значењем – духовник, светац или заштитник“. Слободан Маричић, *Лексикон парапсихологије: примери и објашњења езотерије, магије, окултизма и граничних подручја науке и Највеће мистерије: спиритизам, УФО, артефакти, тајна удружења*, Издање аутора, Београд, 2006, стр. 16.

22) Милош Р. Миленковић, Милован Суботић, „Насилни недржавни актери и позиција Ср-

У развијеним државама приликом промене лидера и осталих званичника долази и до дигиталне транзиције, односно званичне налоге на друштвеним мрежама преузимају нови вршиоци те дужности. Ниво дигиталне писмености међу лидерима се генерално гледа као главна препрека или потенцијал за политички успех.

Република Србија на пољу дигиталне дипломатије заостаје као и остале државе, бивше чланице СФРЈ-а. Иако у последњих неколико година можемо уочити висок степен укључивања државних органа и појединих државника у нове ИКТ-е, подручје дигиталне дипломатије остаје без успостављеног проактивног и кохерентног система деловања. Стратегија развоја спољнополитичке промоције националних циљева и интереса, културе и традиције требала би бити у наредном периоду на списку најважнијих приоритета националне политике. Бројне предности ИКТ-а попут економичности, брзине преноса информација, глобалне видљивости би дипломатској професији наше земље могле донети нове могућности за приближавање специфичним циљевима и циљаној јавности поготово у осетљивом периоду преговора са самопроглашеном Републиком Косово, као и лобирању наше дипломатије за повлачење признања исте од стране многих држава.

С друге стране, доказ да идемо у „правом смеру“ јесте и став председнице владе РС Ане Брнабић да је унапређење дигиталне управе и економије односно дигитализација, један од најважнијих приоритета националне политике. Самим тим дигитално описмењавање свих сфера друштва и друштвених слојева ће директно пропорционално бити повезано са унапређењем дигиталне дипломатије као и појачано учешће недржавних актера у креирању имиџа државе и то сервисом који је бесплатан и лако доступан свима. Према порталу Дигитални дипломатски прегледи²³ за 2017. годину Република Србија се нашла на 94. месту док је Косово на 72. а Хрватска на 57. месту ове неформалне ранг листе.

Да изјаве високих званичника могу направити твитерашки рат сведоче и последњи догађаји на пољу односа Србије и Хрватске. Наиме, након неколико *патриотских* изјава министра одбране РС Александра Вулина, уследио је недипломатски чин којим је поменути министар проглашен персоном нон грата у хрватској држави. По принципу реципроцитета РС је узвратила истом мером те је хрватском министру одбране такође поручено да је непожељан у нашој држави. Овај медијски дијалог изазвао је прави рат на

бије“, *Српска политичка мисао*, бр. 3/2017, година XXIV, свеска 57, стр. 57.

23) *Digital Diplomacy Review*, Internet, <http://digital.diplomacy.live/ranking-and-rating>, 16/04/2018.

друштвеним мрежама између недржавних актера ове две суседне земље а ускоро се преселио и на више инстанце. Хрватски премијер Андреј Пленковић је 1. маја на свом званичном твитер налогу написао: „Хвала свим хрватским бранитељима који су прије 23 године војно-редарственом акцијом Бљесак судјеловали у враћању окупираних подручја у уставноправни поредак Хрватске и ослободили западну Славонију,“²⁴ што је изазвало низ оштрих реакција у РС јер је у поменутој акцији страдало више стотина жртава српске националности а из својих домова је протерано око 15000 цивила. Српски званичници су најоштрије осудили глорификацију овог злочиначког акта као и слављење највећег прогона људи српске националности на подручју Балкана такозваном операцијом „Олуја“ 5. августа 1995. године. Уследила је потом медијска хајка обе државе као и низ оштрих изјава и критика од стране српског министра иностраних послова Ивице Дачића а потом и одговори премијера Хрватске Андреја Пленковића. Овакве медијске изјаве праћене дигиталном револуцијом припадника обе државе имају за последицу заоштравање дипломатских односа две државе и потенцијалне безбедносне ризике за припаднике српске националности који живе на простору хрватске државе. Негативне емоције које се формирају под утицајем изјава ових званичника усмерене су против основних људских вредности, међунационалне толеранције и дијалога и представљају безбедносни ризик за припаднике мањина у обе државе. „Искуство повезаности индивидуалних активности са друштвеним контекстом је таква да су и при физичкој изолованости у свести индивидуе присутне релације према другима.“²⁵

5. ЗАКЉУЧАК

Информационо доба је назив који се често користи у објашњењу међународних односа и креирања спољне политике, али за разумевање и објашњење овог термина је потребан озбиљан и интердисциплинаран приступ. Савремена дипломатија с друге стране иде у корак с временом и традиционалне дипломатске активности обogaћује новим моделима комуникације у складу са развојем ИКТ-а. Многе дипломате данас, савремену технологију и друштвено умрежавање, поготову твитер комуникацију перципирају као моћан канал за дигиталну дипломатију а истовремено и

24) Званични твитер налог премијера Хрватске Андреја Пленковића, Internet, <https://twitter.com/AndrejPlenkovic/status/991252869755129856>, 21/04/2018.

25) Јелена Ђурић, „Колективни идентитет у Србији данас“, *Српска политичка мисао*, Београд, бр. 4/2016, год. XXIII, vol. 54, стр. 33.

приказ технолошке писмености 21. века. Међутим, како смо овим радом и установили, нису сви твитови обликовани пажљивим дипломатским језиком и стилем иако их пишу високи званичници. Наиме, у реалном свету статуси који испољавају јасне разлике али и несугласице се често могу претворити у хаштаг²⁶ ратове између амбасада и министарства спољних послова, а потом у озбиљније дипломатске сукобе и заостравање односа.²⁷

Промене у брзини, разноврсности, обиму, природи и доступности информација као и начин на који се размеђују, довели су до различитих појавних и еволуционих феномена. Један од њих је пораст нетрадиционалних безбедносних ризика, умрежених облика организовања, асиметричних конфликта на локалном, регионалном и глобалном нивоу, информациона асиметрија и још много тога. Сви ови садашњи изазови и могућности за државне и недржавне актере, захтевају значајно преиспитивање објектива преко којег ми посматрамо међународне односе.

Закључујемо да проактивном дигиталном дипломатијом Република Србија има могућност да промовише српске вредности, економски и војни потенцијал, традицију и културу појединачним садржајима сваког дана. Аутор заступа мишљење да је у дигиталној дипломатији изузетно значајно уважити особености стила дипломатске комуникације односно јасност, концизност и тачност у дипломатском исказу, јер је то једини начин да се спрече потенцијални безбедносни ризици, поготово у подручју са историјом ратовања. Савремене дипломате и високи званичници при коришћењу алата дигиталне дипломатије увек морају имати на уму да не пишу за себе, него за друге, али и високи осећај одговорности за сваку реч. Своја сазнања, информације и мишљења је потребно саопштити јасно и прецизно тако да га разумеју и они који о том предмету знају врло мало или готово ништа. Језик и стил у дипломатској делатности треба да буду једноставни, природни и одмерени. С обзиром на то да је употреба овог стила усмерена на преношење информација који утичу на креирање државничких односа, али могу бити и извор безбедносног ризика, очигледно је да јасност и објективност морају да буду најважније одлике овог стила.

26) „Хаштаг је врста метаподатковног тага који омогућава корисницима да нађу поруке са одређеном темом или садржајем. Корисници стварају и користе хаштагове писањем тарабе (#) испред речи или израза (без размака).“ Претраживање овог хаштага ће приказати сваку поруку са истим тагом. Бранка Арсовић, *Интернет: брзо и лако, без тајни*, Учитељски факултет, Братис, Ужице, 2008, стр. 112.

27) Данијела Бјеља, *Савремена реторика у дипломатији – језик, стил и облици изражавања*, докторска дисертација, одбрањена 26/9/2016. пред комисијом у саставу проф. др Добривоје Станојевић, проф. др Иво Висковић, проф. др Радомир Животић, проф. др Зоран Јевтовић, Факултет политичких наука, Универзитет у Београду.

Аутор овим радом потврђује да у Републици Србији постоји свест о дигиталној дипломатији али још увек на почетној разини. Бројне предности овакве дипломатије попут бољег спољнополитичког позиционирања у међународној арени, креирање позитивнијег имиџа државе и друге подсећају нас да су перспективе дигиталне дипломатије, њена повећана употреба и развој и даље отворене за нашу државу. Мишљења смо да је неопходно прихватање оваквих могућности од стране државе и свих државних званичника који ће служити као светао пример националне дигиталне писмености, а не игнорисање постојања савремене технолошке реалности у међународном комуницирању.

ЛИТЕРАТУРА

- Арсковић Бранка, *Интернет: брзо и лако, без тајни*, Учитељски факултет, Братис, Ужице, 2008.
- Бжежински Збигњев, *Америка – Кина и судбина света: стратешка визија*, Албатрос плус, Београд, 2013.
- Бјеља Данијела, *Савремена реторика у дипломатији – језик, стил и облици изражавања*, докторска дисертација, Факултет политичких наука, Универзитет у Београду, 2016.
- Гађиновић Радослав, „Класификација безбедности“, *Наука безбедност полиција*, Часопис Криминалистичко полицијске академије, Београд, Год. 12, број 2, 3-26, 2007.
- Дашић Давид, *Савремена дипломатија*, Мултидисциплинарни центар за подстицање интеграционих процеса и хармонизацију права, Београд, 2008.
- Ђурић Јелена, „Колективни идентитет у Србији данас“, *Српска политичка мисао*, Београд, број 4/2016, XXIII, vol. 54, стр. 31-50.
- Званични твитер налог премијера Хрватске Андреја Пленковића, Internet, <https://twitter.com/AndrejPlenkovic/status/991252869755129856>, 21/04/2018.
- Лукић Ђорђе, *Мали дипломатски лексикон*, Дан Граф, Београд, 2014.
- Маричић Слободан, *Лексикон парапсихологије: примери и објашњења езотерије, магије, окултизма и граничних подручја науке и највеће мистерије: спиритизам, УФО, артефакти, тајна удружења*, Издање аутора, Београд, 2006.
- Миленковић Милош Р, Суботић Милован, „Насилни недржавни актери и позиција Србије“, *Српска политичка мисао*, број 3/2017, XXIV, свеска 57, стр. 55-70.
- Оригинални твит званичног твитер налога иранског министра Зарифа Јалада, Internet, https://twitter.com/JZarif/status/620624469384630272?ref_src=twsrc%5Etfw&ref_url=http%3A%2F%2F, 15/04/2018.
- Оригинални твит званичног твитер налога председника Трампа, Internet, <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/948355557022420992>,

11/04/2018.

- Оригинални твит званичног твитер налога председника Трампа, Internet, <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/984022625440747520>, 09/04/2018.
- Радић-Бојанић Биљана, *Фејсбук кроз комуникацију и колаборацију: друштвено-образовна истраживања*, Филозофски факултет, Нови Сад, Сајнос, 2016.
- Agence France-Presse, Internet, <http://afp.com/en/home/>, 23/03/2018.
- Cillizza Chriss, *There's no such thing as a 'nuclear button'*, Internet, <https://edition.cnn.com/2018/01/03/politics/trump-nuclear-button/index.html>, 12/04/2018.
- Digital Diplomacy Review*, Internet, <http://digital.diplomacy.live/ranking-and-rating>, 16/04/2018.
- Fitzpatrick K.R., "Advancing the new public diplomacy: A public relations perspective". *The Hague Journal of Diplomacy*, Vol. 2, Issue 3, 2007, стр. 187-211.
- Gambino Lauren, *Donald Trump boasts that his nuclear button is bigger than Kim Jong-un's*, Internet, <https://www.theguardian.com/us-news/2018/jan/03/donald-trump-boasts-nuclear-button-bigger-kim-jong-un>, 12/04/2018.
- Gilboa Eytan, "Searching for a Theory of Public Diplomacy", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, SAGE, vol. 616, Issue 1, 2008.
- Goldman Russel, *The 'Nuclear Button' Explained: For Starters, There's No Button*, Internet, <https://www.nytimes.com/2018/01/03/world/asia/nuclear-button-trump-north-korea.html>, 12/04/2018.
- Leading thought civilian power – The First Quadrennial Diplomacy and Development Review*, U.S. Department of State, 2010, Internet, <https://www.state.gov/documents/organization/153139.pdf>, 22/03/2018.
- New York Post, *Kim Jong-un 'agrees to meet' US President Donald Trump at DMZ border separating the two Koreas*, Internet, <http://www.news.com.au/world/asia/kim-jongun-agrees-to-meet-us-president-donald-trump-at-dmz-border-separating-the-two-koreas/news-story/bdb368e932e888b173511d659147323f>, 30/04/2018.
- Ripley Will, Ellis Ralph, Westcott Ben, *Kim Jong Un agrees to meet Donald Trump at DMZ, source says*, Internet, <https://edition.cnn.com/2018/04/30/asia/trump-kim-summit-dmz/index.html>, 30/04/2018.
- Robinson David, *Text analysis of Trump's tweets confirms he writes only the (angrier) Android half*, Internet, <http://varianceexplained.org/r/trump-tweets>, 13/04/2018.
- The E-Diplomacy Hub*, Internet, <https://web.archive.org/web/20150617200347/http://ediplomacy.afp.com/>, 24/03/2018.
- Twiplomacy Study 2017*, Internet, <https://twiplomacy.com/blog/twiplomacy-study-2017/>, 23/03/2018.
- White Jeremy B., *Donald Trump calls Kim Jong-un 'very honourable' ahead of planned meeting*, Internet, <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/donald-trump-kim-jongun-meeting-summit-white-house-us-north-korea-a8320391.html>, 30/04/2018.

Danijela Bjelja

DIGITAL DIPLOMACY AS THE INTERNATIONAL SECURITY CHALLENGE AND PRACTICE OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Resume

Through this paper, the author claims that modern diplomacy keeps pace with the times and enriches traditional diplomatic activities with new models of communication in line with ICT development. Many diplomats today perceive modern technology and social networking, especially twitter communication, as a powerful channel for digital diplomacy, and at the same time demonstrate the technological literacy for the 21st century. However, as we determine with this work, not all tweets are shaped by a careful diplomatic language and style, although they are written by senior officials, and sometimes they turn into hashtag wars between the embassies and the foreign ministry, and then into more serious diplomatic conflicts, that burden relations.

We conclude that with the pro-active digital diplomacy Republic of Serbia has the opportunity to promote Serbian values, economic and military potential, tradition and culture within individual content posts every day. The author is of the view that in digital diplomacy it is extremely important to take into account the peculiarities of the style of diplomatic communication, namely the clarity, conciseness and accuracy in diplomatic message, as this is the only way to prevent potential security risks, especially in the area with a warfarehistory.

The author confirms that Serbia's digital diplomacy awareness exists but is still at the early stages. Numerous advantages of such diplomacy, i.e. better foreign policy positioning in the international arena, the creation of a more positive image of the state, remind us that the perspectives of digital diplomacy, its increased use and development are still open to our country. We believe that it is necessary for state toutilize such opportunities and that all state officials should serve as a good example of national digital literacy, rather than ignore the existence of a modern technological reality in international communication.

Keywords: digital diplomacy, security challenges, social networks, twitter communication, global networking of society

* Овај рад је примљен 01. маја 2018. године, а прихваћен на састанку Редакције 26. јуна 2018. године.